

Анотація

Гиренко І. В. Основні положення Всеєвропейської стратегії збереження біологічного й ландшафтного різноманіття 1995 р. та проблеми її реалізації у сфері охорони рослинного світу України. – Стаття.

У статті розглядаються основні положення Всеєвропейської стратегії збереження біологічного й ландшафтного різноманіття (Софія, 1995 р.), прийнятої в межах реалізації Конвенції про охорону біологічного різноманіття в Ріо-де-Жанейро (1992 р.). Показано, що імплементація Всеєвропейської стратегії збереження біологічного й ландшафтного різноманіття дозволить якісно покращити правове регулювання охорони й використання об'єктів рослинного світу та привести його у відповідність до чинних європейських стандартів. Розглядаються напрями правотворчості, за якими має відбуватися реалізація зазначеної стратегії: збільшення площ лісів, відновлення ключових екосистем, впровадження принципу біорізноманіття в сільське господарство тощо.

Ключові слова: охорона рослинного світу, Конвенція про охорону біорізноманіття, програмний акт, міжнародне співробітництво, гармонізація законодавства.

Аннотация

Гиренко И. В. Основные положения Всеевропейской стратегии сохранения биологического и ландшафтного разнообразия 1995 г. и проблемы ее реализации в сфере охраны растительного мира Украины. – Статья.

В статье рассматриваются основные положения Всеевропейской стратегии сохранения биологического и ландшафтного разнообразия (София, 1995 г.), принятой в рамках реализации Конвенции об охране биологического разнообразия в Рио-де-Жанейро (1992 г.). Показано, что имплементация Всеевропейской стратегии сохранения биологического и ландшафтного разнообразия позволит качественно улучшить правовое регулирование охраны и использования объектов растительного мира и привести его в соответствие с действующими европейскими стандартами. Рассматриваются направления правотворчества, по которым должна проходить реализация указанной стратегии: увеличение площадей лесов, восстановление ключевых экосистем, внедрение принципа биоразнообразия в сельском хозяйстве и другие.

Ключевые слова: охрана растительного мира, Конвенция об охране биоразнообразия, программный акт, международное сотрудничество, гармонизация законодательства.

Summary

Girenko I. V. The main provisions of All-European strategy for biological and landscape diversity 1995 and problems of its implementation in the field of protection the vegetation of Ukraine. – Article.

The article examines the main provisions of All-European strategy for the biological and landscape diversity (Sofia, 1995), adopted in the framework of the Convention on biological diversity in Rio de Janeiro (1992). There was shown that the implementation of the Strategy will allow to improve the quality of the legal regulation of vegetation use and protection and also bring it into line with current European standards. The directions of law-making in the implementation of this Strategy: increasing forest area, renovation of key ecosystems, the implementation of the principle of biodiversity in agriculture and others – were examined.

Key words: protection of vegetation, Convention on Biodiversity, program act, international cooperation, harmonization of legislation.

УДК 351.822

С. Р. Сулейманова

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ Й КОНТРОЛЮ

Валютне регулювання й контроль займають провідне місце в економічній політиці держави: від правильного валютного регулювання залежать стабільність і міцність національної грошової одиниці. Валютне регулювання є однією з найбільш динамічних складових як національної, так і світової валютно-фінансових систем. Від валютного курсу залежить стан платіжного балансу, зовнішньої торгівлі, рух довгострокових та короткострокових капіталів. Зміни валютного курсу істотно

© С. Р. Сулейманова, 2013

впливають на розвиток макроекономічних процесів у національній економіці та на зовнішньоекономічні позиції країни. В умовах кризової ситуації в нашій економіці тематика валютного регулювання й контролю є надзвичайно актуальною.

Важливий внесок у розвиток теорії валютного регулювання й контролю зробили такі сучасні російські правознавці, як Т.І. Губарьова, А.С. Селівановський, О.С. Федченко, Є.Г. Батанов та ін. В українському науково-правовому просторі дослідження валютного регулювання й контролю здійснювалися з позиції фінансового, банківського права такими науковцями: В.А. Ющенко, В.І. Міщенко, А.С. Гальчинський, А.А. Грищенко, Л.М. Кравченко, С.Ю. Михайличенко, О.О. Шапошников, М.І. Савлук, П.М. Федосов, Р.М. Сухий, С.І. Лучковська, А.М. Іскоростенський, О.С. Шевчик, А.В. Гарбінська-Руденко та ін. Також дослідження окремих проблем валютного регулювання й контролю здійснено в роботах О.Є. Северіна, О.П. Подцерковного та ін.

Проте деякі питання, пов'язані з валютним регулюванням і контролем, потребують подальшого вивчення. Необхідність дослідження відносин валютного регулювання й контролю обумовлена такими причинами: у зв'язку з тим, що в сучасній юридичній літературі не зменшується інтерес до інституту валютного регулювання й контролю, доцільним є розгляд їх правової конструкції, оскільки, як показує досвід вивчення українського законодавства, уявлення про цей інститут «грішать» неточностями. У законодавстві України та наукових дослідженнях і досі немає єдиного визначення понять «валютне регулювання» та «валютний контроль».

На думку М.І. Савлука, валютне регулювання – це діяльність держави та уповноважених нею органів щодо регламентації валютних відносин економічних суб'єктів та їхньої діяльності на валютному ринку [1].

О.А. Костюченко вважає, що валютне регулювання – діяльність держави, спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і на порядок здійснення операцій із валютними цінностями [2].

Г.А. Тосунян та А. В. Ємелін під цією категорією розуміють комплекс здійснюваних державними органами правових заходів із метою створення й забезпечення органів валютного регулювання та контролю, встановлення й проведення певного порядку здійснення операцій із валютними цінностями, забезпечення та захисту права власності на валютні цінності, регламентації міжнародних розрахунків, підтримання стабільності курсу іноземної валюти [3].

Щодо визначення валютного контролю також існують різні думки. Зокрема, В.С. Кротюк визначає валютний контроль як діяльність держави в особі органів валютного контролю, спрямовану на забезпечення дотримання валютного законодавства під час здійснення валютних операцій [4, с. 10].

В.С. Новосолов валютний контроль розглядає як діяльність держави, спрямовану на забезпечення валютного законодавства під час здійснення валютних операцій [5].

Проте за такого підходу дещо звужується коло суб'єктів, які здійснюють валютний контроль. Адже валютний контроль проводять не лише державні органи, а й суб'єкти, які не наділені статусом органу державної влади. Так, М.П. Кучерявенко вказує на те, що валютний контроль – це діяльність держави та уповноважених органів із забезпечення дотримання валютного законодавства під час здійснення ва-

лютних операцій [6, с. 339], тобто певні уповноважені органи, окрім безпосередньо держави, є також контролюючими суб'єктами, що здійснюють валютний контроль.

О.А. Костюченко визначає валютний контроль як систему контролю уряду за обміном іноземної валюти в країні, тобто регулювання обсягу готівки в іноземній валюті та її обмінного курсу щодо інших валют [7, с. 158].

Таке ж визначення наводиться й у юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученка: «...система контролю за обміном іноземної валюти в країні, тобто регулювання обсягу готівки в іноземній валюті та її обмінного курсу щодо інших валют» [8, с. 323]. Таким чином, не повною мірою охоплений об'єкт валютного контролю, оскільки валютні операції пов'язані не лише з обміном іноземної валюти. Водночас до об'єкта контролю не належать питання регулювання. Є. О. Алісов вважає, що валютний контроль являє собою основний елемент режиму валютних обмежень [9, с. 120], а отже, існування валютного контролю фактично ставиться в пряму залежність від валютних обмежень, які насправді можуть як використовуватися, так і ні, що залежатиме від завдань валютної політики держави.

П.Н. Говенко відносить валютний контроль до елементів валютного регулювання [5, с. 402–403].

О.Ю. Грачова розглядає валютний контроль як один із видів фінансового контролю, що здійснюється під час проведення валютних операцій [10, с. 360]. Таким чином, не розкривається сутність валютного контролю, а лише вказується на належність його до окремих більших систем.

Валютне регулювання й контроль в Україні ґрунтуються на Конституції України, Законі України «Про Національний банк України», Законі України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» та нормативно-правових актах Національного банку України, що визначають правові засади організації валютного регулювання й контролю.

Основними завданнями валютного регулювання та валютного контролю є розвиток економіки й сприяння підвищенню рівня стабільності та міцності національної грошової одиниці. Оскільки валютне регулювання може стимулювати або стримувати економічний розвиток у державі, воно має важливе значення в економічній політиці країни та тісно пов'язане з усією системою економічних відносин держави.

Свого часу Україна як незалежна держава підписала статті Угоди Міжнародного валютного фонду (далі – Статут МВФ) та взяла на себе зобов'язання щодо організації власної валютної системи, передбачені ст. XIV Статуту МВФ. Зокрема, 24 вересня 1996 р. Україна прийняла зобов'язання відповідно до ст. VIII Статуту МВФ, що свідчило про офіційне міжнародне визнання гривні конвертованою за поточними операціями.

Основною метою валютного контролю є забезпечення дотримання валютного законодавства у сфері здійснення валютних операцій, які виступають його об'єктом. Нормативне закріплення мети валютного контролю дозволить більш чітко відмежувати цей вид діяльності від схожих видів контрольної діяльності, предмет яких може перетинатися з валютним контролем.

Згідно зі ст. 19 Господарського кодексу України держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання, у тому числі й у сфері валютного регулювання – за дотриманням суб'єктами господарювання вимог валютного законодавства [11].

Операції з придбання, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку, розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами відносяться до видів зовнішньоекономічної діяльності згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [12]. Таким чином, зовнішньоекономічна й валютна політика в Україні розглядаються в єдності.

Згідно з Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» в Україні діє система державних органів у сфері валютного регулювання й валютного контролю [13].

Валютну політику здійснюють:

- Верховна Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- Міністерство доходів і зборів України;
- Національний банк України.

Так, серед основних завдань Міністерства доходів і зборів України є забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів.

Міндоходів України відповідно до покладених на нього завдань:

- організовує проведення перевірок щодо дотримання встановлених законом строків здійснення розрахунків в іноземній валюті, готівкових розрахунків та наявності ліцензій;
- організовує контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України та ін. [14].

Під час планової виїзної перевірки податкові органи можуть перевіряти й питання, що підлягають контролю на підставі Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [13], Указу Президента України «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства» [15] та Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [16].

Органи Міндоходів на підставі Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР перевіряють дотримання резидентами строків розрахунків за експортними, імпорнтними та лізинговими операціями. Відповідно до ст. 1 вказаного закону передбачено зарахування виручки резидентів в іноземній валюті на їхні валютні рахунки не пізніше 180 календарних днів «із дати митного оформлення (виписки вивізної вантажної митної декларації) продукції, що експортується, а в разі експорту робіт (послуг), прав

інтелектуальної власності – із моменту підписання акта або іншого документа, що підтверджує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності» [16].

При цьому одним із найгостріших моментів судової практики є спори, що виникають стосовно протилежного підходу податкових органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до тлумачення окремих положень Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті». Положення цього закону висувають занадто жорсткі вимоги до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо порядку здійснення ними розрахунків.

Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» має важливе значення під час здійснення органами Міндоходів контролю за дотриманням законодавства про валютні операції суб'єктами господарювання, тому його термінологія потребує детального тлумачення для правильного застосування в процесі здійснення контролю.

Під час контролю за своєчасністю (не пізніше 180 календарних днів) надходження попередньо оплачених імпорتنих товарів виникає питання щодо правильності визначення початку відліку та закінчення законодавчо встановлених термінів здійснення імпорتنих операцій.

Закон посилається на виконання саме імпорتنій операції та містить чітке визначення її початку: «із моменту здійснення авансового платежу або виставлення векселя» [16].

На нашу думку, на законодавчому рівні державою мають бути визначені певні критерії (документи), за дотримання яких зовнішньоекономічні операції вважаються закінченими, а інформація про них може надаватися одним контролюючим державним органом іншому.

Валютна політика повинна сприяти розвитку зовнішньоекономічних відносин між країнами. Для притоку іноземних інвестицій в економіку країни, покращення інвестиційного клімату України необхідно лібералізувати валютне законодавство.

Таким чином, валютне регулювання й контроль є важливими інструментами валютної та грошово-кредитної політики. Валютне регулювання – це комплекс здійснюваних державними органами правових заходів із метою створення й забезпечення органів валютного регулювання та контролю, встановлення й проведення певного порядку здійснення операцій із валютними цінностями, забезпечення та захисту права власності на валютні цінності, регламентації міжнародних розрахунків, підтримання стабільності курсу іноземної валюти. Валютний контроль – це діяльність держави та уповноважених органів із забезпечення дотримання валютного законодавства під час здійснення валютних операцій.

Зазначені в статті пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства України дозволять врегулювати механізм проведення перевірок суб'єктів валютних правовідносин за дотриманням норм валютного законодавства й уникнути зловживань із боку органів валютного контролю під час здійснення ними перевірок, а також створять сприятливі умови для України в зовнішній торгівлі. Подальшими напрямками досліджень повинні бути шляхи законодавчого втілення вищезазначених пропозицій, розробка спеціального нормативно-правового акта про

регулювання порядку проведення перевірок щодо дотримання суб'єктами валютних правовідносин вимог валютного законодавства України. Адже від удосконалення валютного регулювання й контролю залежить як функціонування вітчизняної економіки загалом, так і життєдіяльність суб'єктів господарювання зокрема.

Література

1. Гроші та кредит : [підручник] / [М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.] ; за заг. ред. М.І. Савлука. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 598 с.
2. Костюченко О.А. Банківське право : [підручник] / О.А. Костюченко. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 544 с.
3. Валютное право Российской Федерации : [учебное пособие] / А.В. Емелин, Г.А. Тосунян. – М. : Дело, 2002. – 288 с.
4. Кротюк В.С. Валютний контроль та його правова регламентація в Україні / В.С. Кротюк, А.С. Іоффе // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 11. – С. 10–17.
5. Финансовое право : [учебник] / под ред. П.Н. Говенко. – 2-е, перераб. и доп. – Х. : Одиссей, 2007. – 431 с.
6. Воронова Л.К. Финансовое право : [учебное пособие] / Л.К. Воронова, Н.П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2003. – 448 с.
7. Костюченко О.А. Банківське право : [навчальний посібник] / О.А. Костюченко. – К. : А.С.К., 2001. – 576 с.
8. Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / гол. ред. Ю.С. Шемшученко. – М. ; К. : Українська енциклопедія, 2001– . – Т. 3. – 2001. – 801 с.
9. Алисов Е.А. Правовое регулирование валютных отношений в Украине / Е.А. Алисов. – Х. : Консум, 1998. – 142 с.
10. Грачева Е.Ю. Финансовое право : [учебное пособие] / Е.Ю. Грачева, Э.Д. Соколова. – М. : Юрист, 2003. – 384 с.
11. Господарський кодекс України : Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 21–22. – Ст. 144.
12. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
13. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 року № 15-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.
14. Про Міністерство доходів і зборів України : Указ Президента України від 18 березня 2013 року № 141/2013 // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 51.
15. Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства : Указ Президента України від 27 червня 1999 року № 734/99 // Урядовий кур'єр. – 1999. – 1 липня.
16. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.

Анотація

Сулейманова С. Р. Про деякі аспекти валютного регулювання й контролю. – Стаття.

У статті розглядаються деякі аспекти валютного регулювання й контролю. Автором надані пропозиції щодо врегулювання механізму проведення перевірок суб'єктів валютних правовідносин щодо дотримання норм валютного законодавства, що дозволяє уникнути зловживань із боку органів валютного контролю.

Ключові слова: валютний контроль, валютне регулювання, органи валютного контролю та нагляду.

Аннотация

Сулейманова С. Р. О некоторых аспектах валютного регулирования и контроля. – Статья.

В статье рассматриваются некоторые аспекты валютного регулирования и контроля. Автором представлены предложения по урегулированию механизма проведения проверок субъектов валютных правоотношений по соблюдению норм валютного законодательства, что позволяет избежать злоупотреблений со стороны органов валютного контроля.

Ключевые слова: валютный контроль, валютное регулирование, органы валютного контроля и надзора.

Summary

Suleimanova S. R. About some aspects of the currency regulations and control. – Article.

This article discusses some aspects of currency regulation and control. The author has submitted proposals to resolve the mechanism of inspections of foreign exchange on legal compliance exchange legislation to avoid abuses on the part of foreign exchange control.

Key words: currency control, currency regulations, currency control organs.

УДК 336.225

О. Г. Трофименко, Н. І. Логінова

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Актуальність роботи. Нині в державі реалізується масштабна податкова реформа, концепцією якої є перетворення податкової служби з фіскального інструменту наповнення бюджету на висококваліфіковану сервісну службу з обслуговування платників податків.

Мета статті полягає в проведенні аналізу існуючого стану інформатизації податкової системи, виявленні пріоритетних напрямів, спрямованих на вирішення проблем управління інформаційними ресурсами податкової служби України.

Ступінь наукової розробки. За останній час проблемам реформування податкової служби присвячені серйозні й загально визнані наукові роботи таких вітчизняних вчених та фахівців у сфері оподаткування: О.М. Бандурка, Р.А. Калюжний, М.Я. Швець, В.О. Шамрай, О.О. Чикаренко, В.Л. Андрущенко, М.А. Сендзюк, А.М. Соколовська, Т.І. Єфименко, А.О. Максютя, О.М. Розум, І.Ф. Рогаць, С.М. Сербогін. Проте аспекти інформаційного забезпечення в цій сфері були розкриті недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 2012 року значущою подією, спрямованою на оптимізацію апаратів центральних органів виконавчої влади та їхніх регіональних відділень, усунення міжвідомчих конфліктів і, як наслідок, підвищення якості публічного управління та надання адміністративних послуг, стало створення на базі податкової та митної служб Міністерства доходів і зборів України (далі – МДЗУ) (Указ «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24 грудня 2012 року № 726/2012). Планується, що внаслідок об'єднання податкових та митних органів суттєво знизиться загальна кількість видатків на їхнє утримання, зменшиться адміністративний тиск у сфері підприємницької діяльності тощо.

Упровадження в межах податкової реформи системи електронного декларування, спрощення процедур реєстрації, введення єдиного соціального внеску та низка інших заходів не обійшли увагою авторитетні міжнародні експерти. За результатами 2011–2012 років Світовий банк вперше вніс Україну до переліку трьох країн регіону, які найбільш істотно скоротили кількість часу, необхідного для виконання податкових зобов'язань.

У 2013 році Україна піднялася відразу на 15 позицій у рейтингу оцінки легкості ведення бізнесу Doing Business-2013 Світового банку та Міжнародної фінан-